

אורי וישעי

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן רבנו יוסף חיים זי"ע

בראשות מו"ר הרב אורי סבן שליט"א

שבת מברכין מרחשון
ר"ח יום ראשון ושני
המולד יום ראשון
10:43 ושני חלקים

התשפ"ז שנת ה'כ"ג לעלון
פרשת בראשית הפטרה מחר חודש
כניסת השבת: 17:56
יציאת השבת: 18:46
לשיטת רבנו תם: 19:26
גיליון מס' 1005

לתגובות ניתן לפנות לעורך אלון ארביב ס"ט בדוא"ל: 4136465@gmail.com

כתם פז – ביאורים לפרשה

ידוע שהאדם הראשון היה בעל הכישרון ובעל הזיכרון וההבנה והעמקות והתפיסה וזאת מכח שהוא יציר כפיו של הקב"ה, וגם בעל כוח גדול היה, וכשגירשו אותו מגן עדן הי' צריך שמירה גדולה שלא יכנס שוב בכוחו האדיר, והם הכרובים, מלאכי חבלה, להט החרב המתהפכת, ואם לא היה אוכל מעץ הדעת היה חי לעולם. ומה עשה בגן עדן, חז"ל אומרים לעבדה, זו מצות עשה, לשמרה, זו מצות לא תעשה, והיה לומד תמיד, אנו רואים מזה דבר נורא שתורת ה' אין לה קצבה וסוף, שאף אדם הראשון שהוא הכי בעל כשרון שבעולם וחי לעולם למד בה תמיד, בכל זאת היה לו עוד תורה ללמוד תורת ה' (בשם החפץ חיים).

הבדל בין הדג לעוף

פרו ורבו ומילאו את המים בימים והעוף ירב בארץ (א, כב)
ויקשה עלינו מדוע לדגים אמר ה' יתברך פרו ורבו בלשון נוכח, ואילו לעוף אמר ה' ירב בארץ, וכי יש הבדל בין פרו ורבו לירב?
פירש האלישיך הקדוש זי"ע כי ה' יתברך ידע שהדגים לא ישיחיתו דרכם בימי נח. וגם יש בהם לוינתן שיצר לשחק בו (ואף בחג הסוכות מזכירים שזוכה לישב בסוכת עורו של לוינתן, ודו"ק), מה שאין כן בעופות שיחטאו בימי נח, ולכן הקב"ה ברכם בלשון נסתר.
האברבנאל פירש אחרת, שהעוף אינו מוליד באותו ריבוי מופלג כדגים.

שונא עתנות

אל האשה אמר הרבה ארבה עצמוך והרונך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשוך בך (ג, טז)
והנה הקללות- העונשים לכאורה נאמרו בסדר עולה, תחילה עונש היות קל ואח"כ העונש היותר קשה, וכמו אצל האדם תחילה נאמר עונש קל, ארורה האדמה בעבורך אח"כ בזעת אפך תאכל לחם, והקשה ביותר ואל עפר תשוב. אם כך גם אצל האשה תחילה העונש הקל, ארבה עצמוך והרונך – צער הריון, וצער גידול בנים שבוודאי אינו עונש קל, אח"כ צער בעצב תלדי בנים – צער הלידה, שכידוע הוא מהכאבים החזקים ביותר שקשה לעמוד בהם, ורק אחר כך צער ואל אישך תשוקתך והוא ימשוך בך – כביכול זו פסגת הצער, יותר מגידול בנים, הריון ולידה! היתכן?
אם כך, למדנו כי הקללה שנתקלה האשה לבסוף: ואל אישך תשוקתך – הוא הצער של האדם התאב למשהו ומצפה לו אבל מתבייש לאומרו אלא מפנימו בקרבו, צער זה וייסורים אלו קשים הם גם מצער הריון וגידול בנים ואף מחבלי לידה... הייסורים הנפשיים שבפנים, קשים הם מהחיצוניים הנראים בחוץ!
וכבר אמר הגר"א במשלי שונא מתנות יחיה (טו, כז) – משום שאם אדם מצפה לטובה, למתנת חברו, ולבסוף לא קיבל, חיו אינם חיים, אבל מי שאינו מצפה יכול הוא לחיות (עיינים בפרשה להגר"ח ש"ש שאנן זצ"ל)

עטרת פז – עמרי עורר

הי"ת פונה לאשה לאחר שהאדם הראשון האשים את אשתו חוה בחטאו באכילה מעץ הדעת, וכך משיבה האשה: ותאמר האשה הנחש השיאני ואוכל (ג, יג) גם כאן האשה הטיחה את האשמה כלפי הנחש, ובאמת מפשט הדברים ובלא חקירה ודרישה, צריכים אנו לשאול את עצמנו וכי מה חשיבות יש בפניה של ה' לאדם ולאשתו חוה, ומדוע היה שיהיו בהארכת הדברים מאדם לחוה ולאחר מכן הנחת העונש הכבד על הנחש?

בספר דרוש עוד יוסף חי פירש מרן רבנו יוסף חיים זי"ע שדווקא בפניה זו רואים את טובו וחסדו הגדול של ה' יתברך, שרצה לשמוע מחוה איזו סיבה הביאה אותה להיכשל בחטא, לכך הקדים ה' ושאל אותה מה זה עשית? כלומר, מאיזה טעם ואיזה סיבה גרמה וסיבבה את המעשה הנורא שהביא מיתה לעולם לכל זרעם עד ביאת משיח צדקנו, בימינו.

ומתרץ כי כך נוהג ה' עם ברואיו, אין הוא חפץ להעניש את החוטא ולייסר אותו, אדרבה הוא נותן לו הארכת זמן, על מנת שיוכל לשוב בתשובה שלמה, ולחסוך את העונש המגיע לו.

אך המפליא ביותר הוא, שלא רק שהקב"ה פותח עמה בדברים כדי לתת לה מרווח זמן- אלא הוא בעצמו מסית אותה בדברים, על מנת שתבין שעליה לתלות את סיבת עוונה בדבר שאינו תלוי בה... וכך עשתה, היא תלתה הכל בנחש שהשיא אותה, באומרה הנחש השיאני- חוה מיעטה מגודל אשמתה.

כאשר אדם חוטא ח"ו, שורת הדין נותנת שיקבל עונשו מיד כפי מעשיו. אולם הקב"ה ברוב רחמיו שיתף את מידת החסד המאפשרת לאדם לשוב בתשובה. וזו היא, כאמור, הסיבה ששאל ה' יתברך את חוה מה זה עשית? לתת לה אפשרות והארכת זמן להשיב ואף להתחרט על המעשה.

במדרש ילקוט שמעוני (מלכים א, פט"ז) מסופר על רבי לוי שדרש ששה חודשים את הפסוק (שם, כא, כה), רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' – והאריך לדרוש בגנותו של אחאב- רק לא היה כאחאב. בא אליו אחאב בחלום הלילה ואמר לו: מה חטאתי לך לדרוש עלי את תחילת הפסוק בלבד ולא את המשכו- אשר הסתה אותו איובל אשתו. כאשר קם בבוקר דרש רבי לוי עוד ששה חודשים את הפסוק כולו לשבח לא היה כאחאב אשר הסתה אותו איובל אשתו.

מהות טענתו והקפדתו של אחאב, נסובה על התעלמותו של רבי לוי מן הסיבה שהביאה אותו לחטאו, והיא – אותה איובל, הסיתה את אחאב מדרך ה'.

ואכן, כך דרכו של ה' יתברך להאריך ולבחון את הסיבות והיצרים שהביאו את האדם לחטא, ואף הקשה ביותר כאכילת עץ הדעת, אך כשאדם מבין את טעותו וחזרתו בתשובה, ה' יתברך אף מאריך ימיו בעולם הזה, על מת שיוכל לתקן את מעשיו.

העלון יוצא באדיבות הרבה של משפחת גניש הי"ו
להצלחתם ולרפואתם ולחיי משפחתם
אורך ימים ושנות חיים, אכ"ר

שבת שלום וחנוכה בריא, העורך

הליכות מלכי – עניית אמן

בעניית אמן יהא שמייה רבא מברך שבקדיש, יש עונים עד לעלמי עלמאי בלבד, ויש עונים עד יתברך, ויש עונים עד בעלמא, אם כן, איזו היא הדרך הישרה?

אותם העונים אמן יהא שמייה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי ואינם ממשיכים ואומרים יתברך, אינם עושים כהוגן, שכן כתב מרן הבית יוסף (סי' נו), על פי מה שמובא במדרש, אמר רבי אלעזר בן רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאתי אליהו ז"ל ועמו ארבעת אלפים גמלים טעונים, וכו' מה אלה טעונים?

אמר לי, אף וחימה, לעשות נקמה באף וחימה ממי שמספר (שמדבר) בין קדיש לברכו (שבתפילת שחרית, קודם ברכות קריאת שמע), בין ברכה לברכה (שבתפילת קריאת שמע) בין פרק לפרק (בקריאת שמע) בין אמן יהא שמייה רבא ליתברך. ומאחר שאסור לספר בין אמן יהא שמייה רבא ליתברך, משמע שצריך לומר יתברך.

ושכן כתב הר"ר יוסף גיקאטיליה, שאסור להפריד בין עלמאי ליתברך. והאריך בטעם הדבר. וכן פסק מרן בשלחן ערוך, שהעונים עד לעלם ולעלמי עלמאי בלבד, טועים הם, כי אסור להפריד בין עלמאי ליתברך.

וכן מובא בברכות (ג:) תנא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך וגוי' בשעה שישיראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמייה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

אולם כיון שיש חולקים על דברי מרן בזה, וסוברים שאין לענות אלא עד עלמאי בלא מילת יתברך, לכן יש אומרים שאם נמצא במקום שאסור להפסיק בו בדיבור, כגון שנמצא באמצע ברכות קריאת שמע וברכותיה, הגם שעונה אמן לקדיש, מכל מקום לא יענה אלא עד עלמאי, ולא ימשיך לומר יתברך, משום שסוף סוף יש מחלוקת הפוסקים בזה, ובמקום שיש בזה חשש הפסק בדיבור, יש להמנע מלענות כן.

אולם מרן הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל כתב (יבי"א ח"א ס"ה אות ג) שלדידן הספרדים ובני עדות המזרח שקבלנו עלינו הוראות מרן לכל אשר יאמר, עלינו לענות עד "יתברך" גם כאשר עומדים באמצע קריאת שמע וברכותיה.

ולענין אם יש להמשיך לומר אמן יהא שמייה רבא עד בעלמא או שיש לענות רק עד יתברך, גם בזה נחלקו הראשונים, ומדברי מרן בבית יוסף נראה שיש לענות עד דאמירן בעלמא, וכן מנהג הספרדים, מפני שעד תיבת (מילה) בעלמא יש כ"ח תיבות, וזהו שאמרו רבותינו (שבת קיט:): כל העונה אמן יהא שמייה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו שכוונתם בזה, שייכוין בכל כ"ח תיבות שיש באמירת אמן יהא שמייה רבא. וכן מנהג הספרדים. אולם האשכנזים נוהגים לענות רק עד יתברך, וזאת על פי דברי רבים מן הראשונים והאחרונים.

וכתב מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף זי"ע בשו"ת יחיה דעת (ח"ג סע' ד), ועוד, שגם למנהגינו, אם נמצא במקום שאסור לדבר בו, כגון שנמצא באמצע קריאת שמע וברכותיה, לא יענה אלא עד יתברך וכמו שביארנו.

אולם כשעומד בפסוקי דמורה, או בבין הפרקים של קריאת שמע, או בין הברכות של קריאת שמע, רשאי לענות עד דאמירן בעלמא.

ולסיכום: מנהג בני אשכנז לענות באמן יהא שמייה רבא, עד לעלם ולעלמי עלמאי יתברך. ולמנהג הספרדים ועדות המזרח על פי דברי מרן הבית יוסף, יש לענות עד דאמירן בעלמא.

קומי אורי – סיפור לשבת קודש

ביום המר והנמהר שבו נפרד עם ישראל ממאורו, מרן הראש"ל הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל, עמדו רבבות ברחובות ירושלים. בין ההמונים בלט יהודי אחד שעמד בקרן זוית, ודמעותיו זלגו כנחל ללא הפוגה. בכי זה לא היה בכי רגיל של אבלות; הייתה בו נימה של הכרת טוב אישית עמוקה כל כך, עד שהסובבים אותו עצרו ושאלו לסיבת הדבר.

פתח אותו יהודי את סגור לבו וסיפר: לפני שנים אחדות, כשהיה בני הקטן כבן שלוש, זכינו לעלות למעונו של מרן לקיים את מנהג החלאקה. כשהגענו לרחוב הקבלן, ראינו את מכונתו של מרן עוצרת ליד הבית. כדי לא להטריח את הרב לעלות את כל המדרגות ואז לקבלנו, ניגשתי אליו ביראה בעודו יוצא מהרכב. הגשתי לו את המספרים וביקשתי בשפה רפה שייגזור מעט משערות הילד כאן, תחת כיפת השמיים.

מרן, בענוותנותו המפורסמת, לא סירב. הוא חילק חיוך מאיר פנים לילד הקטן, וברגע של חיבה אבהית נתן טפיחה קלה על כתפו – טפיחה של ברכה ואהבה. אולם הילד, שהיה רך בשנים ואינו רגיל למעמדים שכאלו, נבהל מאוד מהתנועה ומההמולה שמסביב, ובבת אחת פתח בריצה מהירה לכיוון הרחוב הראשי.

מה שקרה לאחר מכן השאיר את כל העוברים והשבים פעורי פה. מרן, שהיה אז כבר בן שמונים וחמש שנים, לא חשב פעמיים. הוא לא קרא לעוזריו ולא שלח אותי, האב, להחזיר את הילד. הוא בעצמו, גדול הדור שכל רזי תורה פרוסים לפניו, החל לרוץ אחרי הילד הקטן! ראינו את מרן דולק בעקבות הפעוט, קורא לו במילים רכות ומשדל אותו לעצור. ניסיתי להניאו מכך, קראתי לו: רבי, חלילה לכם! אני אביא אותו! אך מרן כאילו לא שמע. הוא לא נח עד שהשיג את הילד בקצה הרחוב, התכופף אליו למרות גילו המתקדם, והרימו בזרועותיו בחמלה גדולה.

אך הסיפור לא תם שם. במשך דקות ארוכות עמד מרן ברחוב כשהוא מאמץ את הילד אל לבו ומנסה לפייסו. הוא ליטף את פניו ודיבר אליו עד שנרגע הילד מבכיו. לאחר מכן, התעקש מרן שנעלה עמו לביתו. שם, בתוך קודש הקודשים בין אלפי הספרים, הושיב את הילד לידו, פתח את ארונותיו והוציא את אחד מספריו. כמו ידיו כתב הקדשה אישית חמה לילד, ולא נחה דעתו עד שהחל לשחק עמו ולספר לו מעשיות, עד שראינו את פניו של הילד מאירות בחיוך רחב.

רק אז, כשרק החיוך חזר לפניו של הפעוט, נרגע גם מרן. כעת תגידו לי אתם, סיים האיש בבכי, איך לא אבכה על מנהיג כזה? על רועה נאמן שלא יכול היה לשאת צער של תינוק אחד, ורץ אחריו כאב רחום עד שהשיב את שמחתו.

הרב הכולל

בתאריך ז' במרחשון התשל"ג נבחר מרן לכהן כראשון לציון, המון רבנים וגדולי ישראל דאו ברכו את מרן זצ"ל, אחד מגדולי ישראל היה מרן ראש ישיבת פורת יוסף הגאון הרב יהודה צדקה זצוק"ל, שכן אמר:

ישנם רבנים היודעים לדרוש שיעורי תורה מפולפלים לפני צורבים ותופסי תורה. לעומת זאת, כשמדובר בקהל של בעלי בתים המבקשים לשמוע דברי אגדה והלכה בשפה שוטת, הם מתקשים לרדת מן ההר אל העם ולדרוש להם בשפתם.

ישנם כאלו שלהיפך, יודעים הם למסור שיעור בפני פשוטי העם, להמתיק שיחה בפני ילדי ישראל, אך לא בפני למדנים בעלי שיעור קומה. וזהו כוחו של הגאון רבי עובדיה, הראשון לציון החדש, הפטיר חכם יהודה צדקה, הוא ניחן בחן וחסד עליון, למסור שיעורים ושיחות לכל הרמות והדרגות, וכולם מבינים את דבריו... (שר וגדול).

לע"נ הר"ק רבי עמוס כמוס חיים גואטה בן פורטונה זי"ע

לע"נ ה"ה רחמים (רחמיו) גניש בן חותה ז"ל

לע"נ מרת אושרית ברדה ז"ל בת ירדנה שתחי

לע"נ מרת דורים לוי בת סוזת ז"ל

ת"נ צ"ב

